

PARLAMENT EUROPEJSKI

2004

2009

Komisja Kultury i Edukacji

WERSJA TYMCZASOWA
2006/2083(INI)

29.6.2006

PROJEKT SPRAWOZDANIA

w sprawie nowej strategii ramowej w sprawie wielojęzyczności
(COM(2005)0596, 2006/2083(INI))

Komisja Kultury i Edukacji

Sprawozdawca: Bernat Joan i Marí

PR_INI

SPIS TREŚCI

	Strona
PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO	3
UZASADNIENIE	9

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

w sprawie nowej strategii ramowej w sprawie wielojęzyczności (COM(2005)0596, 2006/2083(INI))

Parlament Europejski,

- uwzględniając art. 192 ust. 2 traktatu WE,
 - uwzględniając art. 149, 151 i 308 traktatu WE
 - uwzględniając art. 21 i 22 *Karty praw podstawowych Unii Europejskiej*
 - uwzględniając rezolucję z dnia 14 stycznia 2003 r. w sprawie roli władz regionalnych i lokalnych w integracji europejskiej i zawarte w niej odniesienie do różnorodności językowej w Europie,
 - uwzględniając decyzję Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1934/2000/WE z dnia 17 lipca 2000 r. w sprawie Europejskiego roku języków 2001,
 - uwzględniając rezolucję Rady z dnia 14 lutego 2002 r. w sprawie promowania różnorodności językowej i nauki języków obcych w ramach wdrażania celów Europejskiego roku języków 2001,
 - uwzględniając Europejską kartę języków regionalnych i mniejszościowych Rady Europy, która weszła w życie w dniu 1 marca 1998 r.,
 - uwzględniając Konwencję ramową Rady Europy o ochronie mniejszości narodowych, która weszła w życie w dniu 1 lutego 1998 r.,
 - uwzględniając art. 45 Regulaminu,
 - uwzględniając sprawozdanie Komisji Kultury, Młodzieży, Edukacji, Mediów i Sportu (A5-0271/2003),
 - uwzględniając sprawozdanie Komisji Kultury i Edukacji (A6-0000/2006),
- A. mając na uwadze, że zasada poszanowania różnorodności językowej i kulturowej należy do podstawowych zasad UE i została zapisana w art. 22 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w następujący sposób: „Unia szanuje różnorodność kulturową, religijną i językową.”
- B. mając na uwadze, że wielojęzyczność należy do szczególnych cech UE, stanowiąc unikalny przykład oraz podstawowy element europejskiej tożsamości,
- C. mając na uwadze, że w wyżej wymienionej rezolucji z dnia 14 stycznia 2003 r. Parlament wezwał do wprowadzenia do traktatu WE nowego artykułu w następującym brzmieniu:
„W zakresie swoich kompetencji Wspólnota szanuje i wspiera różnorodność językową w Europie, w tym także języki regionalne i mniejszościowe, będące wyrazem tej

różnorodności, poprzez zachęcanie państw członkowskich do wzajemnej współpracy oraz wykorzystanie innych instrumentów odpowiednich od osiągnięcia tego celu”.

- D. mając na uwadze, że wielojęzyczność stanowi pożądaną cechę wszystkich pluralistycznych społeczeństw, nie tylko z perspektywy kulturowej, lecz także gospodarczej,
- E. mając na uwadze, że różnorodność językowa ma z założenia przyczyniać się do spójności społecznej i być źródłem tolerancji, akceptacji różnic między ludźmi oraz ich identyfikacji i wzajemnego zrozumienia,
- F. mając na uwadze, że wielojęzyczność powinna być uznawana za ważną inwestycję w rozwój kapitału społecznego, ponieważ prowadzi do podwyższenia kwalifikacji pracowników oraz ułatwia mobilność,
- G. mając na uwadze, że wszystkie języki, jako podstawowe instrumenty dostępu do kultury, stanowią wyraz tożsamości zbiorowej oraz odmiennego postrzegania i opisywania rzeczywistości, należy zapewnić warunki niezbędne do ich rozwoju we wszystkich dziedzinach zastosowania,
- H. mając na uwadze, że języki regionalne i mniejszościowe stanowią główny skarb kultury narodowej, a ponieważ należą do wspólnego dziedzictwa kulturowego, należy ustawicznie zwiększać zakres wsparcia dla nich na wszystkich szczeblach
- I. mając na uwadze, że Parlament Europejski i Komitet Regionów wielokrotnie podejmowały kwestię znaczenia rzadziej używanych języków oraz, że obecnie nie ma żadnego przepisu prawnego UE dotyczącego europejskich języków rzadziej używanych i regionalnych.

Szczegółowe uwagi na temat strategii ramowej

1. uważa, że UE jest jeszcze daleka od osiągnięcia pożądaných standardów w zakresie wielojęzyczności i kompetencji językowych, dlatego z zadowoleniem przyjmuje zobowiązania Komisji, a w szczególności nową strategię ramową na rzecz wspierania znajomości języków oraz wykorzystania związanych z nią korzyści kulturalnych i gospodarczych;
2. przyjmuje z zadowoleniem długofalowy cel Komisji dotyczący udoskonalania umiejętności językowych obywateli, nawiązujący do celu wyznaczonego przez Radę Europejską w Barcelonie w 2002 r., zgodnie z którym obywatele powinni znać przynajmniej dwa inne języki poza językiem ojczystym oraz wyraża przekonanie, że nauka języka angielskiego, jako jedyne go języka obcego, zdecydowanie nie wystarcza do zwiększenia wielojęzyczności;
3. uważa, że niezbędne jest zmniejszenie znacznych różnic w zakresie znajomości języków obcych oraz w ofercie kursów językowych w poszczególnych państwach członkowskich UE;

4. uważa, że brakuje szczegółowych i wiarygodnych danych oraz odpowiednich wskaźników w zakresie obecnego stanu znajomości języków obcych w państwach członkowskich, dlatego z zadowoleniem przyjmuje propozycję dotyczącą ustanowienia Europejskiego wskaźnika kompetencji językowych. Wskaźnik ten powinien uwzględniać wszystkie języki UE, zarówno te urzędowe, jak i rzadziej używane, co pozwoli uzyskać prawdziwy obraz kompetencji językowych;
5. z niepokojem zwraca uwagę na fakt, że mimo wsparcia ze strony UE dla polityki wielojęzyczności, w praktyce nadal panuje tendencja do coraz częstszego używania języka angielskiego kosztem wszystkich pozostałych języków, która od ostatniego rozszerzenia UE, jeszcze się zwiększyła. Uważa ponadto, że szersza oferta kursów edukacyjnych prowadzonych w języku angielskim wpływa na wszystkie pozostałe języki w UE i państwach członkowskich oraz na rzadziej używane języki, jak również prowadzi do sytuacji, w której języki rzadziej używane tracą swoje własności jako języki;
6. uważa, że propozycje dotyczące wielojęzyczności nie powinny ograniczać się do języków urzędowych/języków państw członkowskich, lecz powinny obejmować także języki niepaństwowe, w szczególności pozostałe języki urzędowe oraz rzadziej używane języki państw członkowskich, które nie zostały zaliczone do języków używanych w instytucjach Unii Europejskiej, mimo, że są najczęściej wykorzystywane przez odpowiednie zainteresowane społeczności;
7. z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie Komisji do zapewnienia obywatelom dostępu do prawodawstwa, procedur i informacji UE w ich własnym języku, jednakże należy tutaj uwzględnić także rzadziej używane języki nieurzędowe, które dla wielu obywateli UE także stanowią ich „własny język”; W przeciwnym przypadku Komisja nie może utrzymywać, że obywatele mają nieograniczone prawo dostępu do UE w swoim własnym języku, a następnie stwierdzać, że dotyczy to wyłącznie języków urzędowych, co oznacza wykluczenie osób, dla których język urzędowy nie jest językiem ojczystym (czyli ok. 10% ludności UE). Stanowiłoby to istotny krok w kierunku zmniejszenia dystansu pomiędzy UE i liczną grupą jej obywateli, co stanowi główny cel planu D na rzecz demokracji, dialogu i debaty.
8. uważa, że zgodnie z komunikatem Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego w sprawie języków wykorzystywanych we Wspólnocie do przekazywania informacji konsumentom (COM(93)456 końcowy), w polityce językowej UE musi przestrzegać zasady pomocniczości, zgodnie z którą, UE w ramach stosowania własnego systemu językowego ani w przyjętych przepisach sektorowych nie może zmieniać przepisów dotyczących języków obowiązujących we wszystkich państwach członkowskich lub na części ich terytorium.
9. uważa, że imigrantom należy zapewnić lepsze możliwości nauki języka krajów przyjmujących w celu ułatwienia i polepszenia integracji z lokalną społecznością;
10. z zadowoleniem przyjmuje pomysł zachęcania państw członkowskich do opracowania planów krajowych, ponieważ odpowiada on potrzebom planowania językowego na szczeblu państw członkowskich. Umożliwi to poprawę sytuacji języków rzadziej używanych oraz wzrost świadomości znaczenia, jakie odgrywa różnorodność językowa. Zaleca, by krajowe plany państw członkowskich obejmowały regionalne i rzadziej

używane języki danego państwa członkowskiego oraz zmierzały do zapewnienia skutecznych, intensywnych kursów języka rzadziej używanego dla osób dorosłych i zawierały opisy takich projektów jako przykłady najlepszych praktyk;

11. popiera działania na rzecz poprawy nauki języków oraz pragnie dodać, że powinna ona obejmować większą liczbę języków w celu ułatwienia nauczycielom dostępu i nauczania bardziej różnorodnych języków;
12. z zadowoleniem przyjmuje szersze korzystanie ze zintegrowanego nauczania przedmiotowo-językowego (CLIL), polegającego na wykładaniu przedmiotów w języku obcym oraz pragnie dodać, że powinno ono obejmować także wszystkie rzadziej używane języki europejskie;
13. z zadowoleniem przyjmuje fakt, że uczelnie wyższe odgrywają aktywniejszą niż dotychczas rolę w propagowaniu wielojęzyczności, nie tylko wśród studentów i personelu, lecz także szerzej rozumianej społeczności lokalnej, dlatego uważa, że należy wspierać współpracę między uczelniami wyższymi, władzami regionalnymi i lokalnymi oraz miejscowymi przedsiębiorstwami;
14. uważa, że kursy realizowane w ramach programu Erasmus powinny być prowadzone w języku urzędowym wykorzystywanym w systemie edukacyjnym państwa lub regionu przyjmującego oraz że należy zapewnić, by studenci Erasmusa dysponowali poziomem biegłości w danym języku pozwalającym na odpowiedni udział w kursach w nim prowadzonym;
15. z zadowoleniem przyjmuje fakt, że w siódmym ramowym programie badań skoncentrowano się na działalności badawczej i rozwoju technologii w dziedzinie językowych technologii informacyjnych, w dążeniu do poprawy wielojęzyczności dzięki nowym technologiom teleinformatycznym;
16. z zadowoleniem przyjmuje fakt uznania wkładu, jaki znajomość języków może wnieść w konkurencyjność unijnej gospodarki. Niezbędna jest zapewnienie, by w sektorze prywatnym w szerszym stopniu wykorzystywano język miejscowy, co powinno dotyczyć wszystkich języków.
17. uważa, że niezbędna jest specjalna polityka dotycząca europejskich konsumentów, by w oznaczeniach towarów oraz usług posprzedażnych wykorzystywano także rzadziej używanych języków;
18. popiera propozycje dotyczące zapewnienia wielojęzyczności w społeczeństwie informacyjnym oraz tworzenia i rozpowszechniania wielojęzycznych treści i wiedzy. Dostępnych jest coraz więcej technologii ułatwiających szersze wykorzystanie wszystkich języków, w tym tych rzadziej używanych. Technologia oferuje największe możliwości zagwarantowania społecznego obszaru językowego dla używania wszystkich europejskich języków;
19. popiera propozycje rozwoju zawodów i branży związanych z językami. Wszystkie europejskie języki będą potrzebowały nowych technologii, takich jak przetwarzanie mowy, rozpoznawanie mowy itp., jak również prac nad terminologią, rozwoju nauczania

języków, certyfikacji i testów; w przeciwnym wypadku pozostaną one w tyle, a zajmowany przez nie społeczny obszar językowy zajmą częściej używane języki, zwłaszcza angielski.

20. popiera „Europejską normę CEN dotyczącą usług tłumaczeniowych” oraz uważa, że należy prowadzić politykę aktywnego wspierania rozwoju usług tłumaczeniowych w zakresie rzadziej używanych języków;
21. z zadowoleniem przyjmuje propozycję zapewnienia większej przejrzystości w zakresie nauczania języków, certyfikacji i testów poprzez opublikowanie wykazu obecnie dostępnych systemów;

Proponowane środki

22. wzywa europejskie instytucje i organy do komunikowania się z obywatelami w ich własnym języku, niezależnie od tego czy ich język ma status języka urzędowego na szczeblu państwa członkowskiego lub UE;
23. wzywa do ustanowienia jasnego, spójnego unijnego planu działań dotyczących języków oraz unijnych przepisów w tej dziedzinie. Konieczne jest przyjęcie aktu w sprawie języków wykorzystywanych w UE, który zapewni zbiorową i indywidualną podstawę prawną w zakresie praw językowych. Taki akt może stanowić podstawę dla opracowania planu działania mającego zapewnić różnorodność i prawa językowe;
24. ponownie wzywa do ustanowienia Agencji ds. Wielojęzyczności wyposażonej w podstawę prawną i szeroki zakres obowiązków, która działałaby na rzecz zapewnienia rozwoju i wspierania rzeczywistej europejskiej różnorodności językowej;
25. wzywa Komisję do realizacji bez dalszej zwłoki propozycji zawartych w sprawozdaniu Michla Ebnera;
26. wzywa do ustanowienia unijnego rzecznika ds. języków. Rzecznik ten, powołany na podstawie unijnych przepisów językowych, będzie działać na rzecz zapewnienia praw językowych oraz możliwości dochodzenia praw w przypadku sporów dotyczących języków w UE;
27. wzywa do realizacji Powszechnej deklaracji praw językowych. Deklaracja ta powinna być realizowana we wszystkich instytucjach UE oraz powinna stanowić podstawę unijnych przepisów językowych;
28. wzywa do zmiany art. 13 ust. 1, art. 149 i 151 traktatu WE w celu zagwarantowania poszanowania i wspierania różnorodności językowej, w tym wszystkich rzadziej używanych języków;
29. wzywa do zapewnienia, by nowa Agencja Praw Podstawowych dysponowała wyraźnymi kompetencjami w zakresie gwarantowania praw językowych. Ta nowa agencja, która ma rozpocząć działalność w 2007 r., będzie podlegać kontroli już istniejącej Agencji

przeciwko Rasizmowi i Ksenofobii z siedzibą w Wiedniu i powinna podejmować działania w przypadkach dyskryminacji językowej;

30. wzywa do ustanowienia nowej Sieci Różnorodności Językowej, złożonej z Europejskiego Biura ds. Języków Rzadziej Używanych, sieci Mercator, instytutów badawczych przy komisjach planistycznych ds. języków regionalnych i mniejszościowych oraz ośrodków wspierania różnorodności językowej. Wzywa do wyraźnego poparcia przez Komisję tego zamiaru oraz przydziału na ten cel specjalnie wydzielonych środków z puli przeznaczonej na program Uczenie się przez całe życie. Ponieważ Unia Europejska przyjęła strategię realizacji ukierunkowanych działań w ramach polityki finansowania, cel zakładający wspieranie i ochronę języków regionalnych i mniejszościowych musi zostać wyraźnie wymieniony jako jeden z celów działań, przynajmniej w przypadku wszystkich branżowych programów językowych i dotyczących treści.
31. wzywa do ustanowienia wykazu zagrożonych europejskich języków, służącego ustaleniu najbardziej zagrożonych języków oraz zapewnieniu, by były one traktowane w sposób priorytetowy przy przydziale środków oraz stanowieniu praw językowych. Opracowanie wykazu będzie wymagało szczegółowych analiz społeczno-lingwistycznych w zakresie każdego języka w celu ustalenia najistotniejszych problemów.
32. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji Radzie oraz Komisji, jak również państwom członkowskim.

UZASADNIENIE

Streszczenie komunikatu Komisji

W komunikacie Komisja potwierdziła zaangażowanie na rzecz zapewnienia wielojęzyczności oraz zaproponowała realizację szczegółowych działań w tym zakresie. Zwrócono uwagę, że UE opiera się na „jedności w różnorodności”, a poza 21 językami urzędowymi Unii istnieje około sześćdziesiąt języków lokalnych, do czego dochodzą jeszcze języki używane przez imigrantów. Różnorodność ta uznawana jest za „źródło bogactwa” i pomost dla „większej solidarności” i „wzajemnego zrozumienia”.

Odnosząc się do definicji wielojęzyczności, która zakłada m.in. „współistnienie różnych społeczności językowych na jednym obszarze geograficznym”, w komunikacie zaproponowano politykę służącą „promowaniu warunków sprzyjających pełnej ekspresji wszystkich języków, w których mogą pomyślnie się rozwijać nauczanie i uczenie się języków obcych.”

Odnosząc się do języków rzadziej używanych, Komisja zwraca uwagę, że Wspólnota zapewnia główne wsparcie finansowe dla Europejskiego Biura ds. Języków Rzadziej Używanych oraz sieci Mercator. Zwraca także uwagę na wyniki analizy dotyczącej utworzenia Europejskiej Agencji ds. Nauki Języków i Różnorodności Językowej, która to koncepcja cieszyła się pełnym poparciem PE, jednak Komisja zdecydowała się na stworzenie sieci Ośrodków Różnorodności Językowej, przy czym Komisja ma „z badać możliwość sfinansowania takiej sieci na zasadzie wieloletniej w ramach zaproponowanego programu Uczenie się przez całe życie”, co nie brzmi zbyt przekonująco¹.

Wśród propozycji znalazła się koncepcja „krajowych planów”, które będą niezbędne do wspierania wielojęzyczności. Stwierdzono również, choć niezbyt zdecydowanie, że „nauczanie języków regionalnych lub mniejszościowych powinno zostać należycie uwzględnione”.

Poza tym wyszczególniono szereg zasługujących na poparcie środków, takich jak wykorzystanie nowych technologii, Europejski wskaźnik kompetencji językowych, analizowanie najlepszych praktyk, badania oraz szersze wykorzystanie metody zintegrowanego nauczania przedmiotowo-językowego.

Sekcja III odnosi się do gospodarki wielojęzycznej oraz potencjalnego wkładu, jaki znajomość języków może wnieść w rozwój konkurencyjności UE. Uznano także, że w biznesie korzyści przynosi posługiwanie się językiem swoich klientów. Tekst wydaje się dotyczyć raczej „języków urzędowych”.

W sekcji IV podkreślono kwestię wielojęzyczności obowiązującej w stosunkach Komisji z

¹ Jednakże komisarz Figel w przemówieniu na niedawno zorganizowanej konferencji w sprawie języków regionalnych i mniejszościowych w edukacji stwierdził, że obecnie istnieją większe szanse na realizację tego projektu.

obywatelami. Ponieważ przepisy przyjmowane przez UE są bezpośrednio wiążące dla obywateli, warunkiem koniecznym dla legitymacji demokratycznej Unii oraz przejrzystości jest umożliwienie komunikowania się obywateli z unijnymi instytucjami oraz czytania prawa UE w ich własnym języku, uznawanym za język „narodowy” oraz branie udziału w projekcie europejskim „bez napotykania na bariery językowe”. Jednakże uwagi te, choć godne uznania, zdają się odnosić wyłącznie do języków „urzędowych”. Nie można mówić, że wszyscy obywatele mają powszechny dostęp do projektu UE skoro wyklucza się tutaj języki narodów bezpieczeństwa i języki regionalne, z których część używana jest przez większą liczbę osób niż niektóre języki państw członkowskich. Choć trudno w to uwierzyć, UE, która dąży do zbliżenia ze swymi obywatelami, już na samym początku wyklucza 10% z nich¹ wskutek braku integracyjnej polityki językowej.

W pozostałym zakresie zarysowane propozycje zasługują na poparcie, o ile tylko zostaną w nich uwzględnione języki regionalne i mniejszościowe.

Uwagi dotyczące rzeczywistej wielojęzyczności

Różnorodność językowa w Europie jest obecnie oficjalnie uznawana (np. w unijnej Karcie Praw Podstawowych i projekcie konstytucji) oraz wspierana (np. kryteria kopenhaskie z 1993 r.), jednakże w praktyce w przypadku wielu języków zmniejsza się liczba ich użytkowników, dochodzi do przerwania cyklu przekazywania znajomości języka między pokoleniami, brakuje nauczania językowego na poziomie szkoły średniej a wiele osób nie może posługiwać się swoim językiem przy realizacji żadnych czynności urzędowych.

Zabrakło również uznania znaczenia, jakie odrzucenie unijnej konstytucji, zawierającej szereg postanowień gwarantujących wspieranie rządziej używanych języków, ma dla propagowania tych języków i zapewnienia związanych z nimi praw. Należy obecnie opracować nową taktykę, z pominięciem projektu konstytucji, której odrzucenie pozbawiło działania na rzecz rządziej używanych języków odpowiedniej podstawy prawnej umożliwiającej ich propagowanie lub finansowanie. Oznacza to, że organizacje pozarządowe, takie jak Europejskie Biuro ds. Języków Rządziej Używanych, muszą obecnie skoncentrować się na poszukiwaniu nowych metod zapewnienia znaczącej różnorodności językowej.

Konieczne jest przyjęcie, obok już obowiązujących traktatów międzynarodowych, takich jak *Europejska karta języków regionalnych i mniejszościowych* Rady Europy oraz *Konwencję ramową o ochronie mniejszości narodowych* Rady Europy, wiążących przepisów, w których zapisane zostaną indywidualne i zbiorowe prawa osób posługujących się rządziej używanymi językami, do używania na co dzień własnego języka, prawo do edukacji w tym języku oraz prawo do ochrony przed nieprzychylnymi państwami członkowskimi, których polityka zagraża rządziej używanym językom, jak również służących asymilacji bezpieczeństwa narodów lub mniejszości narodowych.

Przeprowadzone niedawno badania wskazują, że występowanie w danym państwie języka regionalnego lub mniejszościowego jest korzystne dla gospodarki tego państwa. Wskazując na korzyści związane z używaniem dwóch języków – regionalnego lub mniejszościowego

¹ Językami regionalnymi i mniejszościowymi posługuje się ok. 46 mln osób w Europie, co stanowi ok. 10% jej ludności.

oraz języka urzędowego, w badaniach stwierdzono, że osoby dwujęzyczne mają większe zdolności poznawcze i stanowią grupę o ponadprzeciętnych kwalifikacjach. Dlatego nakłady na rzecz dwujęzyczności i wielojęzyczności stanowią inwestycje w kapitał społeczny.

Komunikat, choć oparty na dobrych intencjach i zawierający szereg innowacyjnych propozycji zasługujących na poparcie, **nie zawiera jednoznacznego stanowiska w kwestii języków nieurzędowych; można by nawet stwierdzić, że zignorowano w nim trudną sytuację szeregu zagrożonych języków europejskich.** Poza tym, z perspektywy planowania i rozwoju językowego, nie można uznać, by komunikat gwarantował wyraźne postępy w zakresie zapewnienia rzeczywistej różnorodności językowej, która, jako jedna z podstawowych wartości UE, ma zasadnicze znaczenie dla osiągnięcia przez UE *rzeczywistej wielojęzyczności*.

Obowiązujące zasady pozyskiwania unijnych środków prowadzą do wykluczenia mniejszych wspólnot językowych, państw członkowskich i innych podmiotów. W nawiązaniu do planu działania, komunikat w sprawie wielojęzyczności zapowiada ostateczną, wyraźną rezygnację z możliwości wydzielania specjalnych środków na realizację projektów w dziedzinie rzadziej używanych języków, czyli decyzję, która faktycznie doprowadzi do dalszej marginalizacji rzadziej używanych języków, a zwłaszcza tych z nich, które są najbardziej zagrożone. Propozycje Komisji oznaczają odstępianie przez UE od przyjętej przed 2000 r. polityki bezpośredniego wspierania rzadziej używanych języków (w ramach linii budżetowej „B”), na rzecz koncepcji, zgodnie z którą mniejszościowe wspólnoty językowe będą zmuszone do konkurowania na „otwartym rynku” z językami o silnej pozycji. Nie wyjaśniono, w jaki sposób mogą one sprostać temu wyzwaniu. Języki o silnej pozycji są bowiem wspierane przez silne organizacje dysponujące znacznym budżetem; przykładowo British Council dysponowało w 2005 r. kwotą 750 mln euro na promocję języka angielskiego – jest to suma znacznie większa niż ta przeznaczona na promocję języka estońskiego, szwedzkiego, walijskiego lub szkockiego gaelickiego.

Niezbędne jest uproszczenie administracyjnych procedur rozpatrywania wniosków o granty, proporcjonalne do ich kwoty, prowadzenie aktywnej polityki na rzecz rzadziej używanych języków w ramach przydziału środków oraz powrót do wydzielonego, bezpośredniego finansowania (w tym finansowania wstępnego), bez konieczności współfinansowania odpowiednich projektów. Poza tym, rzadziej używane języki są pomijane przy przyznawaniu środków na rozwój technologii teleinformatycznych, gdzie nacisk położony jest na języki bardziej powszechnie używane.

Jeżeli istotnie, jak stwierdził komisarz Figel „to język czyni nas ludźmi”, rzadziej używane języki i osoby posługujące się nimi zasługują na odpowiednie traktowanie. Jeżeli UE istotnie wyznaje hasło „zjednoczeni w różnorodności” oraz równości wszystkich języków, **powinna przyjąć spójną i konkretną politykę i przepisy odnośnie języków,** przewidujące prawa językowe mające zagwarantować ochronę wszystkich europejskich języków oraz zapewnienie odpowiedniej społecznej przestrzeni językowej do ich rozwoju. Chociaż przyjęto już zasady i regulacje dotyczące języków, nie ustanowiono dotychczas spójnej i prawnie wiążącej polityki językowej w UE, ani na szczeblu instytucji ani w państwach członkowskich.

W poszczególnych państwach członkowskich obowiązuje różny zakres praw człowieka w zakresie języków. Nierówności te pogłębia jeszcze fakt, że kraje przystępujące muszą

zapewnić realizację minimalnych kryteriów w dziedzinie rzadziej używanych języków i mniejszości narodowych. Tymczasem gdyby niektóre „stare” państwa członkowskie miały się obecnie ubiegać się o wstąpienie do UE, okazałoby się, że zupełnie nie spełniają tych kryteriów. Nierówności te są krzywdzące do nowych państw członkowskich oraz wspólnot posługujących się językami regionalnymi i rzadziej używanymi oraz wskazuje na stosowanie w UE podwójnych standardów.

W celu zapewnienia większej wielojęzyczności konieczne jest ustanowienie **polityki aktywnego wspierania rzadziej używanych języków europejskich**, w tym języków państw członkowskich, takich jak estoński czy duński, jak również języków narodowych, takich jak język baskijski czy walijski

Jak stwierdziła Komisja, wzrasta wprawdzie liczba osób wielojęzycznych, ale ich drugim lub trzecim językiem jest angielski. Zjawisko to doprowadzi do jeszcze większej dominacji i rozszerzenia zakresu zastosowania angielskiego w charakterze *lingua franca* Unii. W związku z tym Komisja powinna przykładowo wspierać możliwości nauki języków spoza danej grupy językowej, czyli np. nauki polskiego przez Walijczyków. Sektor nauczania języka angielskiego jest dynamiczną i zyskową branżą, państwa anglojęzyczne (np. Wielka Brytania-Anglia, USA) już z tego korzystają, dlatego nie ma potrzeby dalszego wspierania przez UE nauki tego języka.

Poza tym, **konieczne jest przyjęcie wykazu zagrożonych języków europejskich**, pozwalającego na ustalenie tego, które języki najbardziej potrzebują wsparcia, oraz przyznanie im, w ramach aktywnych polityk, największej pomocy.

Konieczne jest powołanie unijnego rzecznika językowego, na wzór kanadyjskiego komisarza językowego. W Kanadzie Komisarz ds. Języków Urzędowych propaguje i wspiera cele przyjęte w kanadyjskiej ustawie o językach urzędowych; rozpatruje skargi dotyczące praw językowych; kontroluje federalne instytucje rządowe oraz czuwa nad przestrzeganiem przez nie ustawy o językach urzędowych; zapewnia, by przywódcy rządowi przywiązywali podstawową wagę do kwestii praw językowych; oraz wspiera korzystanie z obu języków urzędowych w rządzie federalnym i społeczeństwie kanadyjskim.¹

Komisja odrzuciła wprawdzie koncepcję powołania **Agencji ds. Nauki Języków i Różnorodności Językowej**, warto jednak ponownie wezwać do jej ustanowienia, przy czym powinna ona otrzymać nazwę **Agencji ds. Wielojęzyczności**. Zakres powierzonych jej zadań powinien obejmować ustanowienie **sieci ośrodków specjalizujących się w badaniach nad różnorodnością językową i jej propagowaniu**.

Wszystkie europejskie języki powinny uzyskać status języków urzędowych UE. Stanowiłoby to element unijnego planu językowego oraz może zostać osiągnięte dzięki ograniczeniu liczby pełnoprawnych języków roboczych UE, co też faktycznie ma miejsce. Zwykle ograniczenie liczby języków do języków urzędowych państw członkowskich jest niedopuszczalne. Przyznanie danemu językowi statusu języka urzędowego oznacza przekazanie wszystkim obywatelom UE, że mają być oni traktowani jednakowo, oraz może jedynie przybliżyć UE do jej obywateli. Osoby posługujące się językami regionalnymi i

¹ Zob. http://www.ocol-clo.gc.ca/rights_droits.asp?Lang=English,
<http://canadaonline.about.com/cs/bilingualism/g/commol.htm>

mniejszościowymi, stanowiące ok. 10% (46 mln) ludności Unii, w kontaktach z UE są zmuszone do korzystania z języka ojczystego.

W komunikacie stwierdzono, że obywatele powinni mieć prawo do komunikowania się z UE „w swoim własnym języku narodowym” oraz brać udział w projekcie europejskim „bez napotykania na bariery językowe”, przy czym zaraz po tym stwierdzeniu zaprzeczono mu, zawężając pojęcie tych języków wyłącznie do urzędowych ¹ języków państw członkowskich. Dlatego już na samym wstępie wykluczono ok. 10% ludności UE. Walijski jest narodowym językiem Walijczyków a baskijski językiem narodu baskijskiego, a jednak nie można ich używać. W celu osiągnięcia legitymacji demokratycznej i przejrzystości UE musi zapewnić wszystkim obywatelom dostęp w dowolnym europejskim języku. Wiąże się z tym bardzo istotne pytanie, co Komisja tak naprawdę rozumie przez pojęcie „wielojęzyczności” – czy przyjmuje, że dotyczy ono jedynie języków urzędowych? W takim przypadku definicja taka jest nie do przyjęcia.

¹ Języki używane w UE określa obecnie art. 1 traktatu EWG z 1958 r.